

NAGRADE ETNOLOGOM

Stoletovo priznanje za leto 1999 prejme za obnovo

Dominkove domačije v Gorišnici diplomirana

umetnostna zgodovinarka in etnologinja,

konservatorica svetovalka Jelka Skalicky.

Dominkov dom v Gorišnici pri Ptujju je edinstven primer domačije malega kmeta iz 18. stoletja v panonskem svetu. V celoti lesen dom, grajen v kladni konstrukciji, ometan z glino in krit s slamnato streho, je postavljen na vogel, v obliki črke L. V bivalnih in gospodarskih prostorih so ohranjeni stara oprema, pohištvo, najrazličnejši drobni predmeti, stroji in orodje.

Leto 1996 je Ministrstvo za kulturo odobrilo sredstva, ki so omogočila občini Gorišnica odkup celotne kmetije. Konservatorica Jelka Skalicky z Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, ki si je že vrsto let prizadevala za preprečitev propadanja domačije, je prevzela vodenje obnovitvenih del. V konservatorskem programu je poleg izhodišč za izvedbo poudarila kot edino ustrezno muzejsko predstavitev domačije s pedagoško-vzgojno vsebino. Obnovitvena dela so bila v celoti v skladu s cilji prenove – z zamenjavo le najnujnejših, dotrajanih delov z identičnimi v gradivu in izvedbi ter rekonstrukcijo manjkajočih elementov, jasno opredeljenih v ustnem izročilu in analognih primerih. Hkrati s sanacijo bivalnih in gospodarskih prostorov ter pripadajočega inventarja je potekalo urejanje okolice z obnovo manjših gospodarskih poslopij in zasaditev s tamkajšnjimi kulturami. S prizadevanji konservatorice, občine in osnovne šole je kmetija, ne samo domačija, tudi vsebinsko oživila s prireditvami, povezanimi z delovnimi in prazničnimi šegami ter učnim programom.

Vzorčna obnova in predstavitev Dominkovega doma, ki je postal živo tkivo vasi in širšega okolja, je redek, a zgleden primer najustrežnejših obnovitvenih načel in nove vsebine etnološkega spomenika.

Stoletovo priznanje za l. 1999 za obnovo Pocarjeve

domačije v Zgornji Radovni prejme diplomirani

etnolog in umetnostni zgodovinar, konservatorski

svetovalec Vladimir Knific

Pocarjevo domačijo v Zgornji Radovni sestavljajo hiša iz l. 1775, z ohranjenim gospodarskim poslopijem, lesenim svinjakom, vozarnico, vodnjakom in vrtičkom.

Za prenovo celotne domačije je na podlagi dolgoletnih izkušenj, ki jih je pridobil pri delu na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, konservator pri načrtovanju obnovitvenih del sledil načelom kompleksnosti in izvirnosti, organizacije in namembnosti njenih notranjih ter zunanjih prostorov, stavbnega razvoja, gradbeno – tehnološke strukture stavb in ne nazadnje izredno bogate vsebine domačije z vso premično dediščino. Po interdisciplinarnih raziskavah se je odločil za radikalni

konservatorski pristop z ohranitvijo vseh ključnih stavbnih delov. Delo je vseskozi uspešno koordiniral s predstavniki Javnega zavoda Triglavski narodni park, Ministrstva za kulturo, Občine Kranjska gora, s številnimi izvajalci in domačini. Po končanih obnovitvenih delih v l. 1999 sta hiša in gospodarsko poslopije 'zasijala' v vsej svoji neokrnjeni starosti, z izvirnimi zidanimi in večino ohranjenih lesenih delov. Ko je s sodelavci opravil sistematičen in natančen popis več kot 1400 predmetov ter jih tudi ustrezno umestil v posamezne prostore domačije, je presešel uveljavljeno delo konservatorja.

Obnovljen in ustrezno publiciran etnološki spomenik v njegovem najzlahnejšem smislu služi programom vezanim na razstavno in informacijsko dejavnost Javnega zavoda Triglavski narodni park. S tankočutnim konservatorskim pristopom je uspelo nagrajencu nedeljivo povezati notranjost spomenika z zunanostjo, v izvirnem in redkem dokumentu časa in prostora.

Valvasorjevo priznanje za leto 1999 prejme

Tanja Tomažič, muzejska svetovalka in publicistka,

etnologinja in umetnostna zgodovinarka,

hkrati pa neutrudna zbiralka in zapisovalka preteklega ter aktualnega sodobnega načina življenja.

Njena službena leta so v celoti povezana s Slovenskim etnografskim muzejem. Raziskovalno področje družbene kulture Slovencev je iz začetnih, bolj teoretičnih oblik preraslo v vsebino kustodiata prav z delom Tanje Tomažič. Lotevala se je pionirskih tem, ki se v predhodni slovenski muzejski praksi niso zdele pomembne oziroma so veljale celo za neprimerne. Naj pri tem spomnimo vsaj na nekatere. Gostilne na Slovenskem (v letu 1978), Ljubljana po predzadnji modi (O krojačih, šiviljah, modistkah in njihovem delu v letih pred prvo svetovno vojno do začetka druge, v letu 1983), pa razstava o otroških igračah, postavljena prvič leta 1979, nato pa v drugačnih konceptualnih in oblikovnih razsežnostih leta 1999, so bile med njenimi avtorskimi razstavami tiste vrste razstave, ki jih označuje študijski pristop, a tudi odmevno uspešna in kakovostna popularizacija gradiva in vedenja o njem.

Izvirnost se je izkazovala tudi pri izbiri drugih etnoloških tem, ki jih je dosledno pospremila z zbiranjem muzealij. Tako je utemeljila zbirke predmetov, ki so osvetljevale področje glasbil, društvenega življenja, šeg, igrač in zelo zanimivo zbirko političnih lepakov, priponk in podobnega materiala iz časa osamosvajanja Slovenije. Slednja še čaka na njeno strokovno obdelavo.

Navsezadnje je treba v smislu strokovne popularizacije vedenja o preteklosti poudariti tudi njeno publicistično delo. Na tem mestu ne kaže naštevati njenih številnih krajših in daljših prispevkov v slovenskem dnevnem ali revijalnem tisku. Želimo pa dati naše priznanje njenemu neumornemu in dragocenemu humornemu pisanju, izrazni iskrivosti ter spretnemu in ažurnemu povezovanju sodobne problematike z izkušnjami preteklosti.